

Висновки. Категорія природних феноменів «геолого-геоморфологічні пам'ятки» характеризується значною консервативністю, порівняно з іншими складниками довкілля і тому є носієм палеогеографічного, етнокультурного, геосистемного та природопізнавального змісту, що надає їй статусу атракційно-туристичних об'єкту *та відображує* (разом зі зростаючим розвитком спортивного та екстремального туризму, спелеології, підземної урбаністичної субкультури, дайвінгу, рафтингу, рекреаційного сплаву по річках, джампінгу, спортивного рибальства та мисливства тощо) *сучасні тенденції у розвитку туристичної галузі в цілому.*

Недооцінка участі у формуванні геолого-геоморфологічних пам'яток саме геоморфологічних процесів, які власне і здійснюють відслонення на земній поверхні різноманітних геологічних пам'яток, призводить до того, що «геолого-геоморфологічні пам'ятки» є нічим іншим, як *відображенням у рельєфі* не тільки особливостей геологічних чинників формування геолого-геоморфологічних пам'яток, але й *різноманіття впливу рельєфоутворюючих процесів, їхньої динаміки* (вияву і розвитку), що визначає методологічний статус переважаючої більшості пам'яток як геолого-геоморфологічні.

Список літератури

1. Бондарчук В. Г. Геологические памятники Украины. Київ, 1961. 80 с. 2. Борсук О. А., Бредихин А. В. Геоморфологические памятники природы: типология, классификация, экспонирование. Туризм и рекреация: фундаментальные и прикладные исследования: Труды VII Международной научно-практической конференции. МГУ имени М. В. Ломоносова, географический факультет, Москва, 27–28 апреля 2012. С.-Пб.: Д.А.Р.К., 2012. 88с.). 3. Геологические памятники Украины: справочник-путеводитель / Н. Е. Коротенко, А. С. Щирица, А. Я. Каневский и др. К. : Наукова думка, 1987 156 с. 4. Геологічні пам'ятки природи України: проблеми вивчення, збереження та раціонального використання / Гриценко В. П., Іщенко А. А., Русько Ю. О., Шевченко В. І. К., 1995. 60 с. 5. Grytsenko V., Rudenko K., Stetsiuk V. Ukraine - «Geoheritage in Europe and its conservation». ProGEO, 405 pp., Oslo, September, 2013. 6. Геологічні пам'ятки України. К., 2006 Т. 1–Т. 4, 2006. 2011. 7. Люта Н. Г., Саніна І. В., та ін. Ще раз про геологічні пам'ятки / Мінеральні ресурси. №1. УкрДГРІ, 2012. с. 39-44. 8. Палієнко Е.Т. Поисковая и инженерная геоморфология. К.: «Вища школа», 1978. 200 с. 9. Палюх В.М. Развитие понятия «геологическая памятник природы». Наукові записки СумДПУ імені А.С.Макаренка Серія географічні науки, 2010, Вип. 1. С. 150-154. 10. Чернець І. Класифікації геологічний пам'яток природи та місце у них опорних розрізів лесово-грунтової серії. / Раціональне природокористування і охорона природи. Наукові записки. № 2. 2011. С. 248-253.

УДК 911.9

Бортник С.¹, Лаврук Т.¹, Тимуляк Л.², Олещенко А.³

¹Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

²Інститут географії НАН України, Київ

³ДП «Український державний науково-дослідний інститут проектування міст «ДІПРОМІСТО» імені Ю.М. Білокозя, Київ

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ПРОСТОРОВОГО ПЛАНУВАННЯ – ВАЖЛИВЕ ЗАВДАННЯ СУЧАСНОЇ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ

Сучасна географічна освіта мусить трансформуватись відповідно до запитів практики. На сьогодні постала необхідність у підготовці фахівців у галузі просторового планування. Просторове планування – це галузь знань та практичної діяльності, направлена на покращення якості навколишнього середовища шляхом вибору оптимальних сценаріїв людської діяльності на певній території.

Досвід високорозвинених країн вказує на необхідність і ефективність застосування ландшафтного підходу при просторовому плануванні, координуванні, реалізації містобудівної та землевпорядної діяльності. Підґрунтям такого підходу є комплексні природничі дослідження, за результатами яких проводиться моделювання схем оптимального природокористування на місцевому, регіональному та загальнодержавному рівнях. Саме тому важливою є участь географів у практиці просторового планування, у тому числі геоморфологів та ландшафтознавців, з їх знаннями базових географічних дисциплін.

ISSN:2306-5680 Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. 2019. № 3 (54)

Особливо актуальним є планування на місцевому рівні, в умовах реформи адміністративно-територіального устрою та формування об'єднаних територіальних громад.

Не менш важливим є також планування регіонального просторового розвитку, галузеве планування, планування транскордонних та природно-заповідних територій, планування інфраструктури для розвитку природничого туризму тощо.

Розпочинати практичні реформи у просторовому плануванні потрібно з підготовки фахівців. З цією метою на кафедрі землезнавства та геоморфології Київського національного університету імені Тараса Шевченка розроблено освітні навчальні програми для магістрів та для бакалаврів спеціальності «Ґрунтознавство, управління земельними ресурсами та територіальне планування» і видано навчальний посібник «Просторове та ландшафтне планування» (2016).

Навчальні програми орієнтовані на вимоги Європейської ландшафтною конвенції, згідно яких кожна країна зобов'язується сприяти підготовці спеціалістів у галузі оцінки ландшафтів та їхнього використання; розробці навчальних програм з багатьох дисциплін у галузі ландшафтною політики, спрямованої на охорону, регулювання та планування ландшафтів для фахівців у приватному та державному секторах, а також для відповідних об'єднань.

У навчальному процесі оцінка ландшафтів та їх використання проводиться студентами на прикладі рідного краю на різних рівнях – від локального до регіонального (фації, урочища, місцевості, індивідуальні та типові ландшафти в межах своєї адміністративної області та регіону). Аналізуються типи природокористування, їх вплив на розвиток (чи деградацію) ландшафтів, екологічна та земельна політика в межах власного населеного пункту, району, області, держави. Особлива увага зосереджується на питаннях, які виникають у зв'язку з охороною ландшафтів та плануванням природо-заповідних територій. Відповідно до такого підходу обираються основні методи планування – системний аналіз, нормативний (врахування правових норм), економіко-математичний, балансовий, статистичний, картографічний, використання ГІС-технологій, просторове моделювання тощо. При стратегічному плануванні просторового розвитку використовується SWOT-аналіз.

У результаті кожен студент протягом семестру фактично виконує курсовий проект, що може бути використаний як з навчальною метою, так і для конкретних прикладних цілей. Важливим є й те, що під час виконання таких практичних проектів з просторового та ландшафтного планування студенти обмінюються власним досвідом, вчать ся виявляти конфлікти і проблеми окремих територій нашої країни, а також шукають шляхи вирішення існуючих проблем, використовуючи багатий міжнародний природоохоронний досвід.

Суттєво доповнює програму підготовки фахівців з просторового планування виробнича навчальна практика, що проводиться на базі ДП «Український державний науково-дослідний інститут проектування міст «ДІПРОМІСТО» імені Ю.М.Білоконя. Тут студенти беруть участь у підготовці містобудівної документації, набувають навичок самостійних досліджень та практичного впровадження їх результатів.

Завершується навчальна програма захистом магістерських робіт. Показовими впродовж останніх років стали магістерські роботи «Геоморфологічна експертиза території Васильківського району як основа для планування його розвитку» магістра Буракової О.В., 2016; «Еколого-геоморфологічні дослідження урбосистем малого міста (на прикладі м. Новгород-Сіверський Чернігівської області)» магістра Кисіля Ю.В., 2016; «Організація міського простору Києва з урахуванням геоморфологічних особливостей його території» магістра Косяченка Н.О., 2017; «Досвід планування транскордонних природоохоронних гірських територій (Україна - ЄС)», магістра Омельчук Т.І., 2018; «Географічні засади планування міських територій на прикладі міста Чернігова» магістра Ходимчук І.Ю., 2018.

Така співпраця провідних освітніх і науково-дослідних закладів та проектних організацій у підготовці фахівців у галузі просторового планування прискорює шляхи до стійкого просторового розвитку держави.